

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 870.

CHICAGO, ILL., 15. MAJA (May 15), 1924.

LETO—VOL. XIX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

J. S. Z. OD IV. DO V. REDNEGA ZBORA.

Meseca maja 1923 se je vršil prvi zbor Jugoslovanske socialistične zveze po vojni in četrti od njene ustanovitve, ki je opravil mnogo konstruktivnega dela. Posledica je:

Večje število članstva.

Več aktivnosti v naših vrstah.

Večje število naročnikov "Proletarca".

Besnejši napadi sovražnikov napredka na J. S. Z.

Danes je Jugoslovanska socialistična zveza najjačja politična organizacija jugoslovanskega delavstva v Zedinjenih državah. Njeno glasilo se širi. Naši klubi postajajo aktivnejši.

Propaganda za socializem je bila med masami od nekdaj težko delo. Toda bili so tudi časi, ko je bilo za slovenskega naprednjaka v Ameriki v modi, da je bil član socialistične organizacije.

Kakor posameznik, tako tudi stranke ne gredo zmerom po gladkih potih. Prišla je vojna, z njo propaganda za klanje, za osvoboditve narodov in take reči, ki so spravile mišljenje ljudi v vrtince konfuzije.

Mnoge je potegnil iz organiziranih vrst že prvi veter. Druge je pomedla večja burja. Tretji so se umaknili v zavetje in čakali, da se zvedri. Nekaj jih je ostalo in se upirali viharjem. Njihovemu vztrajanju gre zasluga, da naše gibanje živi, da je prestalo najhujše krize in se vzpenja zopet navzgor.

Tudi J. S. Z. je imela svoje krize, hude krize in preizkušnje. Kar je bilo v nji slabega, je odpadlo. Nekateri, ki so bili pred leti njeni člani radi mode, jo danes napadajo in rujejo proti nji — seveda ne da bi mogli kaj doseči. Socialistična organizacija potrebuje socialiste, ne pa samo člane. J. S. Z. je organizacija socialistov, ki delujejo socialistično, in v tem je njen pogoj za nadaljno razvijanje.

Ameriško delavsko gibanje prehaja v novo fazo. Unije, ki so vse doslej nasprotovale samostojni politični akciji, bolj in bolj spoznavajo, da je njihova taktika napačna — škodljiva delavstvu in koristna kapitalističnim strankam.

Tu se odpira socialistični stranki povečano polje za propagando — polje, na katerem bo

mogoče tudi žeti kar smo sejali tekom zadnjega dvajsetletja.

Mi smo del socialistične stranke. Četudi po številu ne mnogobrojni, smo po aktivnostih in ker smo organizirani, sila, ki se jo vpoštevata. Tisti, ki trdijo, da smo kot narod premajhni, da bi kaj šteli v ameriški javnosti, ne poznajo organiziranega dela, ne razmer. Mi nismo tu skupina, ki bi stremela odločevati proti vsem drugim. Mi smo del ameriškega delavskega gibanja in v tem gibanju imamo svojo besedo. Mi nismo aktivni samo med svojimi rojaki delavci, ampak med vsem AMERIŠKIM DELAVSTVOM v interesu ameriškega delavstva, katerega del smo tudi mi. Mi nismo nacionalistična skupina, ampak organizacija, ki je sestavni del mednarodnega delavskega gibanja. Kot organizacija, četudi po številu članstva majhna, šteje mo v delavskem gibanju te dežele več, kot tisoče neorganiziranih proletarcev.

Privatni interesi žele, da bi se delavci družili v patriotskih, v "narodnih" organizacijah in se NE BRIGALI za izboljšanje svojega življenjskega stanja. Ker se borimo proti kapitalizmu, nas smatrajo za nevaren element.

Šovinistične gonje, naperjene proti zavednemu delavstvu, nas ne strašijo. Organizirali se bomo naprej in borili se bomo naprej. Mi nismo osamljeni. Mnogo nas je. In naše vrste se množijo.

J. S. Z. ima pred seboj mnogo dela. Večina naših delavcev je še izven organizacije, ker ne razume njenega pomena, ker se ne zaveda važnosti delavske vzgoje. Naloga prihodnjega zbora je storiti korake, ki bi dovedli do večjih aktivnosti na polju izobraževalnega dela. Brez razumnega delavstva ni napredka. Kapitalizem je držal mase toliko časa v absolutni podložnosti ker so bile nevedne. Čim manj nevednosti med delavsko rajo, toliko šibkejši postaja vladajoči razred.

Vprašanje našega tiska zahteva istotako vse pozornosti. Socialistično časopisje je naše najboljšo agitatorično sredstvo. Na takozvane delavske liste, ki so delavski radi naročnikov, se ne moremo zanašati. Ti ne propagirajo organizacije, ampak kritizirajo kapitaliste, zato ker to

povprečnemu delavcu ugaja. Kapitalizmu taki listi nič ne škodujejo, medtem ko so delavskega gibanju v kvar.

V početku je bilo delavsko gibanje v prvi vrsti boj za skrajšanje delavnika, povečanje plač in druge podobne izboljšave. Ob enem je bilo protestno in propagandistično gibanje. Toda to ni moglo zmerom ostati. Jačalo se je, dobivalo odgovornosti in se moralo učiti konstruktivno delati — vežbati svoje člane za upravljanje gospodarskega življenja. Mi hočemo odpraviti ekonomski red kot je in ga nadomestiti s socialističnim. Za to je treba ne samo volje, ampak tudi sposobnosti.

Ekonomsko delovanje unij, socialističnih zadrug in podobnih organizacij je šola, ki nam daje priložnosti za izpopolnjevanje v gospodarskem delu. Tako si pridobivamo praktično znanje, brez katerega naše institucije ne bi mogle uspevati. Poznati moramo strukturo industrij, produkcijo in distribucijo, agrikulturo — gospodarski sistem kakor je, da bomo znali razumeti, kako se bo razvil pod socializmom.

Predno se snidemo na V. rednem zboru J. S. Z., je potrebno, da proučujemo dnevni red — razna vprašanja in načrte, o katerih bomo razpravljali.

J. S. Z. bo beležila od prošlega do V. zbora, ki se snide 11. julija, zadovoljive uspehe. Toda nas ne smejo zadovoljiti. Mi moramo delati naprej, da dosežemo še več in še večje uspehe: Še več aktivnosti, več članov, več naročnikov našemu glasilu, še večji vpliv in ugled Jugoslovanski socialistični zvezi v ameriškem delavskem gibanju!

Kongresnik Berger za revidiranje versailske pogodbe.

Socialistični kongresnik Victor L. Berger je v kongresu predlagal, naj ameriška vlada skliče mednarodno konferenco za revidiranje versailske pogodbe na podlagi 14. točk, na katere so pristale vlade centralnih držav predno so podpisale premirje. Bergerjeva resolucija nalaga predsedniku, naj povabi v Washington zastopnike vseh vlad, ki so podpisale versailsko pogodbo. Resolucija nadalje določa, naj se imenuje komisija strokovnjakov, ki bi dognala, kaj so bili vzroki, ki so dovedli do vojne. Predlagatelj resolucije pravi, da je v arhivih zavezniških vlad mnogo dokumentov, s katerimi bi se dokazalo, ako se jih objavi, da so vojno povzročile v večji ali manjši meri vse države, ki so bile vanjo zapletene.

Berger naglašaja, da so "fakti", na katerih sloni versailska pogodba in ki zvrčajo krivdo za vojno samo na nekatere vlade, že davno ovrženi in jim ne verujejo več niti tisti, ki so to infamno pogodbo skrpučali.

SEMINTJA.

Enakopravnost ženstva v cerkvi. — Posledica biblijske pravljice. — Justica na delu. — Zločini in kazni. — Sprejem novih kardinalov. — Stavke v Egiptu. — Burns odstopil.

Na generalni konferenci duhovnikov metodistične cerkve, zborujoča v Springfieldu, Mass., so ženske zahtevale, da se jim da isto pravico izvrševati duhovniško službo, kakor jo imajo moški. Madelain Southard, predsednica mednarodne ženske duhovniške organizacije, se je uprla nazorom starih škofov o ženskah, zahtevala na konferenci besedo, in ker ji je škof Fr. M. Bristol, predsednik konference, ni dal takoj, je šla na stopnice pred govorniškimi odrom in si jo sama vzela. Škof ji je nato dovolil govoriti.

Ženske, ki hočejo biti duhovnice, so na metodistični konferenci dosegle delno zmago. Škofje in drugi višji duhovniki so jim po burnih debatah z večino glasov dovolili izvrševati duhovniško službo, toda duhovnice ne bodo imele istih pravic kakor duhovniki. Tudi ne bodo mogle postati članice generalne konference metodistične cerkve, ki je najvišja oblast v metodističnem krščanstvu. Smele pa bodo poročevati, krstiti otroke in deliti sveto obhajilo. Toliko so dosegle po štirih letih boja za enakopravnost. Z borbo za enake pravice bodo nadaljevale. Če so lahko nižje duhovnice, zakaj ne bi bile župnice in zakaj bi se jim odrekala škofovska čast?

Bili so časi, ko so cerkve trdile, da ženska nima duše. Ene so še sedaj tega "mnenja." Tudi katoliška cerkev je dolga stoletja zapostavljala ženo in jo še danes. Šole so bile ženskam zapirane, v družbi so bile podcenjevane.

Adam ne bi grešil, če ne bi bilo Eve, ki ga je zapeljala. Radi njenega greha se je svet spremenil v dolino solz in od tistega časa daje zemlja človeku le osat in plevel, ako jo v potu svojega obraza ne obdeluje. Otroci, ko se rode, so že grešniki in treba jih je očistiti s svetim krstom. Eva je kriva.

Pravljica o raj, Adamu, Evi in kači je ženstvu mnogo škodovala. Veliko so pretrpele radi nje, veliko še bodo.

V ječi Tangipahoeške občine v Louisiani je bilo 9. maja obešenih šest Italijanov radi umora, ki so ga izvršili pred tremi leti, ko so poskušali oropati banko. Obešanje je vzelo uro časa. Eden obsojencev se je malo prej predno bi imel iti na vislice, zabodel z nožem. Zdravnik mu je ustavil kri, obvezal rano in izjavil, da poškodba

ni nevarna. Potem so ga odgnali v spremstvu duhovnika na vešala, mu zadržali zanjko okoli vratu in sprožili podlago.

* * *

V Eddyvillu, Kentucky, so dne 9. maja vzeli življenje na električnem stolu trem morilcem; eden izmed njih, Frank Thomas, je bil star že nad 70 let, najstarejši zločinec, kar jih je še kdaj umrlo pod roko justice v Kentuckyju.

* * *

V Chicagi so obsodili neko žensko radi umora na dosmrtno ječo — tretjo v kratkem času. Razgrnite dnevnik: Novice o umorih, ropih in umorih. Potem nekaj obešenj, par elektrokcij in obsodb na dosmrtno ječo. Listi pa nadaljujejo s poročili o umorih, ropih in umorih. Kako to, da vislice, električni stoli, plinske celice in ječe ne izpreobrnejo ljudi, ali jih vsaj ostrašijo?

* * *

Človek počasi spoznava, da je razumnejše preprečiti zločin, kakor pa kaznovati zločinca. Veliko boljše je bolezen preprečiti, kakor pa jo zdraviti. Človek, kadar postane res človek, bo znal odpraviti vzroke, ki vodijo k zločinom; iztrebil bo barbarizem iz sebe; odpravil bo ekonomski sistem, ki je zgrajen na tatvinah. Veliki tatovi so vladarji, mali jih poskušajo posnemati. Gnilobe je mnogo in družba je okužena. Ozdravila bo, civilizacija se bo civilizirala, kar vzame čas.

* * *

George Mundelein in Hayes, nova ameriška kardinala, "princa" rimske katoliške cerkve, sta dospela v Zedinjene države. Sprejeta sta bila s pompom, kakor se za kardinale in prince spodobi. Tituliraj tega ali onega človeka, obleci ga v lepe uniforme ali duhovska ogrinjala, pa ga bo nevedna masa častila. Ako bi se npr. ljubljanski škof Anton Bonaventura Jeglič oblekel kot kmet in šel nepoznan na shode ali na "žeganje", kjer se zbira mnogo ljudi, — kdo bi se zmenil zanj? Če pride v faro kot škof, oblečen kot škof, tedaj se pripogibajo kolena, odkrivajo glave in tresejo ustnice v svetem spoštovanju. Oblecite Mundeleina v navadno obleko, dajte mu v roke kovček kot jih nosijo agentje in potniki, denite ga v železniški voz, pa bi bil enak drugim zemljanom. Sopotniki bi kramljali z njim, ga vpraševali od kod je, kam potuje, kaj so njegovi opravki. Toda če mu daste "visoke naslove" in spremstvo, če mu prirejate ovacije in ga slavite s paradami in banketi, če naslikate vsak njegov korak, se enim ljudem zdi to imenitno, drugim pa sveto. Civilizacija, ki slavi uniforme in titule, ni še civilizacija.

* * *

Delavci domačini v Egiptu so se navadili stavkati. To je v Egiptu nekaj novega in za podjetnike zelo neprijetna stvar. Vzrok nezadovoljnosti med delavci v Egiptu so našli v — Moskvi,

ki hujska Arabce na upor proti gospodarjem.

Vzrok nezadovoljnosti je doma, pred durmi, ampak pijavke delavske krvi in mozga ga ne vidijo. Zato jih bodo delavci prisilili, tudi če ne bi bilo Moskve.

* * *

Veliki detektiv, lastnik Burnsove detektivske agencije, načelnik federalne detektivske (špijonske) službe, William J. Burns je odstopil. Daugherty, do pred kratkim generalni pravdnik, je imenoval Burnsa za poglavarja svojih detektivov. Preiskave v kongresu so dognale, da so ti možje ameriške justice počenjali zelo nepravilne reči, ki so jih hoteli zakrivati z odkrivanjem "komunističnih zarot". Burns ne bi smel nikdar dobiti službe kot jo je imel. Marsikakemu stavkarju in uniji je njegova "detektivska" agencija povzročila mnogo neprilik in nekatere je popolnoma ugonobila — unije in posameznike. Burnsova in Daughertyjeva justica je kapitalistična justica in radi tega ni in ne more biti justica. Kadar bo ameriško ljudstvo hotelo, jo bo pomedlo in nadomestilo z justico, ki bo vredna tega imena. Dotlej pa bodo Burnse nasledovali drugi Burnsi, enaki prejšnjim.

* * *

Volitve v Franciji in Nemčiji.

Volitve v francoski parlament dne 11. maja so prinesle poraz strankam, ki sestavljajo večino Poincarejeve vlade. Zmagale so stranke levice. Provokatorska politika sedanje vlade je dobila nezaupnico, kakršne ni pričakovala. Reakcionarne stranke so šle v volilni boj z devizo, da je treba nadaljevati z nasilno politiko napram Nemčiji. Kazale so na rezultat volitev v Nemčiji dne 4. maja, iz katerih so prišle stranke, ki so Franciji odprto sovražne, ojačane. Naglašale so, da je treba proti taki Nemčiji nastopati še bolj brezobzirno. Volilci so mislili drugače in glasovali drugače kakor sta zahtevala Alexandre Millerand, predsednik republike, in Raymond Poincare, ministerski predsednik. Izmed strank levice je prišla francoska socialistična stranka iz volilnega boja zelo ojačana. Komunisti so dobili nad 20 poslancev, socialisti nad sto deset. Ko pišemo ta članek, ni bilo še popolnega poročila o nedeljskih volitvah v Franciji.

Natančen izid nemških volitev, ki so se vršile 4. maja, bo znan šele koncem tega tedna.

V Nemčiji je bilo pri zadnjih volitvah oddanih okoli dva milijona glasov manj kakor pri volitvah l. 1922. Najbolj so napredovali komunisti in nacionalisti, največ glasov pa je izgubila socialna demokratična stranka. Toda oboji, socialisti in komunisti skupaj, so dobili kljub napredovanju slednjih manj glasov kakor l. 1922.

V prejšnjem državnem zboru, ki je bil razpuščen 13. marca to leto, so imeli socialisti 173 in komunisti 15 sedežev, skupaj 188. Sedaj jih imajo socialisti sto in komunisti 62, torej obe stranki skupaj 26 poslancev manj kot sta jih imele v prejšnji zbornici.

Socialistična stranka je tudi sedaj najjačja skupina v državnem zboru; dobila je okoli 5-600.000 glasov. Nekatere nacionalistične stranke se poskušajo združiti v enotno skupino v zbornici in ako se jim posreči napraviti sporazum, pridejo one na vlado, stranke levice in centra pa bi šle v opozicijo.

Jasno je bilo že pred volitvami, da se bo mnogo volilcev zateklo v en ali drugi ekstrem. To je zasluga politike francoske vlade in nemških kapitalistov. Večina volilcev v Ruhrskem okrožju, ki je vsled francoske invazije največ trpelo, je glasovalo za komuniste. V nekaterih drugih okrožjih so se izrekli za reakcionarne stranke.

Dasi so se komunistični glasovi pomnožili, je število glasov, ki so jih dobile reakcionarne stranke, naraslo v toliki meri, da so vrgli z vlade sedanje Marxovo koalicijo.

Zmaga reakcionarjev pa ni niti od daleč popolna. V kakšni smeri bo šla bodoča politika Nemčije, odvisi od grupacije strank. Nobena posamezna stranka nima večine. Tudi bodoča vlada bo koalicijska, pa naj pride z desnice ali centra.

Nemčija bi bila danes prospevajoča dežela, ako bi ji francoska in belgijska vlada ne nastavljale noža na prsa in jo ovirale pri rekonstrukcijskem delu.

Dokler bodo zavezniki insistirali, da mora ostati versailleska pogodba neizpremenjena, bo živelo nemško ljudstvo v bedi. Francija neizprosno tirja vojno odškodnino, toda vsote, ki jih zahteva, so večje kot jih nemško ljudstvo more plačevati. Nemški kapitalisti zvrčajo vse breme vojne odškodnine na delavstvo. Podaljšali so mu delavnik in znižali plače. Od časa do časa zapirajo tovarne in rudnike, kar bedo povečava. Tako kot je ne more ostati. Naj se obrnejo razmere kakorkoli, ljudstvo je dalo duška nezadovoljnosti nad sedanjo situacijo. Sovraštvo proti Franciji, oziroma njeni vladi, kipi. Oba ekstrema ga izigravata.

Ovisno je, kakšno politiko bodo vzele stranke francoske levice, ko pridejo na vlado. Ako se bodo odrekle Poincarejevi politiki in pokazale voljo za tak sporazum z Nemčijo v pogledu vojne odškodnine, ki bo izvedljiv, tedaj se bodo razmere obrnile na boljše. Sedanja angleška vlada se trudi, da se tak sporazum med Nemčijo in Francijo doseže. Belgija ni več pri volji slediti histerični politiki Poincarejeve vlade. Celo Mussolini nasprotuje mrcvarenju Nemčije.

Rezultat nemških volitev ni iznenadil nobenega poznavalca razmer v Nemčiji. Jasno je bilo, da bo šlo mnogo volilcev v znak protesta v en ali drugi ekstrem. To se v krizah, kakršna je sedaj v Nemčiji, vselej dogaja. Kadar pride situacija v normalen tir, se ji morajo ekstremne stranke prilagoditi in prenehati biti ekstremne, ali pa izgube glasove.

Ameriški kapitalistični listi, ki so po volitvah pisali, da je socializem v Nemčiji skrahiral, bi bili pravičnejši, če bi povedali, da je kapitalistična politika evropskih vlad doživela nov krah. Nemčija ni imela socializma, torej ni mogel skrahirati. Intrige kapitalističnih vlad pa so dosegle, da je Nemčija začasno izgubila precej pridobitev, ki jih je izvojevala z revolucijo.

Nemški proletariat se bo opomogel. S pomočjo mednarodnega delavstva bo našel izhod iz kriz in pot v sporazum, ki bo prinesel nemškemu ljudstvu stabilnejše razmere. Zmage, ki jih dosega delavstvo v evropskih deželah, dokazujejo, da bo tak sporazum mogoč in kapitalizem v Evropi bo dobil s tem nov udarec.

Poincare je na nekem volilnem shodu dejal, da Francija ne bo trpela vmešavanja evropskih socialističnih strank v njene notranje razmere in si ne bo pustila diktirati, kakšna naj bo njena politika napram Nemčiji. To je dokaz, da Poincare čuti možnost sporazuma, kakršnega hočejo delavske stranke. Njegova večina je padla, zastopstvo francoskega delavstva pa je prišlo v zbornico ojačano.

Rešitev Evrope je v sporazumu. Prave stabilnosti pa v Evropi ne bo, dokler jo bo vladal kapitalizem. Delavsko gibanje gre za tem, da ga napravi neškodljivim in končno odpravi. To je naloga, ki zahteva časa, toda delavstvo, jo bo izvedlo, ker ni druge poti.

Ugonabljanje politikov.

Senator Burton K. Wheeler iz Montane, ki je vodil preiskavo oljnih škandalov v senatni komisiji, si je nakopal jezo mogočnih korumpirancev, ki so prišli napram njemu s protiobdolžitvami. Obdolžili so ga raznih dejanj, ki se smatrajo za nepošteno in senator Wheeler je sedaj sam na zatožni klopi.

Daugherty je bil na pritisk javnega mnenja vržen iz kabineta, sedaj pa hoče Wheelerju poplačati z enako vslugo. Koliko je kriv in koliko ni kriv, bo dognala preiskava. Toda njegov ugled je radi napadov na njegovo poštenje padel, kajti listov, ki so mu sovražni, je mnogo, tistih, ki bi ga branili, pa malo.

Wheeler je bil izvoljen v senat na listi demokratske stranke in je član progresivnega bloka.

ANGELO CERKVENIK:

MARIŠKA.

(Nadaljevanje.)

Spiesser pa je stal miren in tih; smejal se je. Pa je stopil med nje in je zarjul: "Zivali! Mir, Red! Če ne vas postrelim, kakor zajce!"

In ni čakal. Nameril je in sprožil, enkrat, dvakrat, trikrat, in padel je prvi, drugi, tretji. Ukročeni so obstali, po kratkem premoru pa so se s huronskim tulenjem razbežali na vse strani:

"Prasec . . ."

"Norec . . ."

"Morilec . . ."

"Čakaj ti, mi ti bomo pokazali!"

A on je zopet ustrelil. In zbežali so še bolj daleč. Nikomur ni pa prišlo na misel, da bi bil dvignil puško in nameril na Spiesserja. Režal se je, stopajoč proti Mariški.

"No, lepa Mariška, sedaj pride tvoj mož, še danes pride in tedaj devičica dobiš lepega, postavnega . . ."

Njene oči so pele pesem vstajenja, razgovarjale so se z njim, ki je že davno šel od nje in v veselem pričakovanju so porajale solzo za solzo. Celo Spiesser se ji je zdel tako lep in dober.

"O Spiesser, vi pojdete; ubogi mož. Ženo so vam vzeli, in lepa je bila."

"Tiho vlačuga, nisi nič boljša, nego je bila ona!"

"Hudo mu je revežu. Trpljenje mu je razjedlo možgane in srce, da ne ve, kaj govori, da ne ve, kaj dela," je mislila in glasno mu je rekla:

"Hudo vam je, gospod Spiesser, pa potolažite se, tudi za vas bo boljše!"

"Kakšen gospod?! Reci mi "ti"! Saj si bila moja priležnica!"

"Nikdar nisem bila priležnica nikomur," je mirno odgovorila.

"Sedaj, vidiš, sedaj ti zapalim še hišo, da bo tvoje srce srečno in veselo!"

Mimo je stopal počasi, majhen mož, oblečen v razcapano uniformo avstrijskega vojaka. Gledal je v tla. Roki je držal v žepih. Približal se je. Zasmejal se je s tenkim, ozkim, ostrim glasom ter skočil za vrat Spiesserju. Ta se je hotel otresti ga, a on je čepel na njegovem hrbtu, kakor uš v koži.

"A, maledetto! Si me! Včeraj ti, danes jaz!"

Spiesser se je otresal, lovil je z rokami po hrbtu; medtem pa je Italijan zamahnil z nožem, in zasadil končico naravnost v sredo čela, porinil nož da ročaja v glavo in skočil s hrbta. Zaržal se je še enkrat in potegnil nož preko ce-

lega obraza čez nos, ustnice in brado, preko prs in trebuha do koraka. Poteza je bila virtuozna in tako hitro izvršena, da je odprta rana trenutek zijala od čela do koraka, predno jo je zalila kri, in predno se je zgrudil Spiesser. Črna kri je vrela iz njega, kakor umazana, lena voda iz močvirja.

Mariška pa je gledala le v bodočnost, in le s silno težavo se je deloma zavedala, kaj se godi okrog nje.

Italijan je stal in preklinjal.

"Maledetto, vedel sem, da pride čas. In prišel je čas!"

Sklonil se je k mrtvemu in mu odvzel uro, denarnico, sezul mu je čevlje in jih obul sam, odnesel mu je tudi nahrbtnik. Mrmral je:

"Z bodalcem sem ga, z bodalcem, ha . . ."

Major ni dal povelja za odhod, kajti nikogar ni bilo več, ki bi mu bil mogel še poveljevati. Sluga mu je pripeljal dva konja. Na konju je sedel in gledal tja proti L., čez tisto valovito ravan, ki je s svojimi hribčki in dolinami komaj zamogla skriti jezdeca na konju.

Tiho je bilo. Prenehal je bobnajoči ogenj. Stena, tista umazanotemna stena na vzhodu je padla.

Le puške je bilo slišati in strojnice, oddaleč . . . Tako, kakor da bi prasketalo močno v kaminu.

V Dabrowki pa je mrgolelo. Slišati je bilo divje kruljenje pijanih vojakov.

"Prostora," je vpil nekdo. Po glasu je spoznal, da je bil to Sothbet.

"Bagaže," je kričal, "kdo pa vam je dal povelje za odhod? Kje imaš puško? Strahopetec!"

"Kje imaš puško," je zatulil, da se je celo major zdrzil pred barvo tistega nečloveškega glasu.

"Gospod praporščak, saj imate vi službo! Kakšen red pa je to? Go-spod pra-por-ščak!"

Zlog za zlogom je poudarjal z grozečim tuljenjem.

"Gospod stotnik, pokorno javljam, da sem vse storil, kar je bilo mogoče, a nekdo je moštvo obvestil o umiku . . ."

"Po puške," je zavpil Sothlet, "sicer lastno-ročno postreljam vse te pse!"

Vozovi so divje dirjali po razvoženi cesti, med vozovi pa so se porivali neoboroženi vojaki. Smejali so se in kričali so brezumne besede brez vsake zveze, brez vsake vsebine.

Nikdo ni hotel slišati stotnika in tedaj je pričel streljati v ljudi in v konje, doker ga ni nekdo s puškinim kopitom pobil na tla.

Major je videl, pognal je konja in zdirjal po cesti, podirajoč stare vojake, skakajoč noro čez vse ovire.

Po cesti med močvirjem je valovila dolga, živa črna roka, tu pa tam se je preobrnil voz v močvirje, tu pa tam je kdo zaklel. V Dobrowki je bilo vse prazno.

Sama je ostala Mariška v Dąbrowki. Sama je gledala proti vzhodu odkoder bo prišel on. Le tu pa tam je zarezgetal konj, ki ga ni nikdo odvezal, ko je ušel vojaku . . .

Strahoten mir je ležal nad pokrajino.

"Mamuša, ali si jih videla, kako so bežali. Še Rusi niso zadnjič tako. Oni so šli v redu."

"Tiho, Dašica!"

"Mamuša, velika je Rusija, silna je Rusija, o tako silna! Tudi očeta nam bo vrnila . . ."

"Tudi . . ."

Strahoten mir ni pojenjal. Širil se je kakor plamen, plazeč se po suhi nizki travi, puščajoč za seboj črno praznino. Val miru je lezel počasi od vzhoda proti zahodu . . . Trava se je v grozopolnem strahu zravnila z zemljo . . .

IX.

"Kozaki, kozaki," je zavpila Daša; videla je jezdece, ki so približno kilometer severno jezdili v hitrem diru neznanu kam. V L. ali v bližini L. je gorelo z velikim plamenom. Gorela je neka vas in širok gozd.

Topovsko grmenje je bilo slišati prav razločno in čisto blizu.

"Dašica, dušica, pojdi v hišo, ali ne slišiš?"

"To so kozaški topiči, mamuša, to so ruski topiči in nam ne storijo nič hudega . . . naši so, naši . . .", je veselo vzklikala Daša.

Srebrnobela cesta, ki se je vila med L. in Dąbravko — o ta cesta! Poldan je bil — nekoliko čez. Črna je bila cesta, kakor mravljišče, kakor črna ogromna premikajoča se kača. Dolge kolone vojaštva so se valile. Trenutek počasi, trenutek hitreje, naenkrat v strašnem zaletu. Včasih se je dvignil iz množice konj. Visoko štrleča glava, iskreče oči so strmele po izhodu.

Čudno! Tam je zelena trava in nikogar ni tam. Tam ni ne človeka, ne živali. Gledala je začudeno ta čudnolepa žival, nakar se je zagnala v travo, a trava jo je požrla; zelena trava je skrivala požrešno močvirje.

Zasulo je lepo žival; močvirje je imelo tisti dan svojo veliko svatbo. Pa ni bil samo en konj, na stotine jih je bilo, na tisoče . . . leteli so blazni ljudje med blaznimi konji.

Pridrvel je avtomobil in zagnal se je z vso silo v gručo, da bi prišel naprej, da bi prebrodil ta strašni most med dvema morjima močvirja. Dolg most je bil, daljši kakor kilometer in pol; na drugi strani Dąbravke se je nadaljeval, in bil je še daljši . . .

Čez telesa je drvel avtomobil, kakor čez travo in mah, in zadel je ob konja.

Strmoglavil se je avto z ljudmi na eno, voz s konjem na drugo stran.

Velike oči bedne živali so gledale proseče in prosile so tisoče, ki so bežali preklinjajoč mimo. Plavati je poskušal, a težki voz ga je vlekel vedno globokejše. Končno je molela iz blata samo še glava, samo še prav majhen del glave.

Na drugi strani je avtomobil zmečkal deset, dvajset in še več trupel. Kakor umazani črvi so plezali drug preko drugega. Nekdo je splezal sočloveku na rame. Kriknil je sočlovek, široko je odprl usta, a val z blatom pomešane vode mu jih je zaprl. Izginil je pod vodo, preklinjajoč onega nad seboj. A tudi ta je poskušal zaman, da bi se rešil. Za njim je izginil, moleč suhe roke k nebu . . .

Davno že je zagnila luža do smrti utrujenega človeka, le njegovi roki sta šteleli kvišku, kakor zidovje zgorele hiše, ali srednjeveškega, porušenega gradu . . .

In ni bilo ne konca ne kraja: kamorkoli si pogledal, povsod so se borili za to bedno življenje, ne oziraje se na življenje drugih.

Naenkrat — kakor strela je udarila na cesto topovska kroglja, zarila se je v kamen med ljudi, razletela se je s silnim pokom, in nesla v zrak razbite črepinje, polomnjene noge in roke, kose krvavega mesa, blato, prah, vodo, kri . . .

V enem samem trenutku je bil ves prostor prazen. Za hip je vse obstalo, hip je vse nemo bulilo v tisti kot, kjer se je razletela granata. Zopet jih je skočilo sto na levo, sto na desno v vodo, ki je široko odprla svoje črne, umazane roke, zagnivši v sebi vse, do poslednjega.

Komaj je eksplodirala prva, že je bila tu druga, tretja, četrta, velika, majhna, prav majhna, petkrat šestkrat, desetkrat zaporedoma. Visoko so se dvignili konji; zdelo se je, kakor bi bili hoteli postati ljudem enaki. — Blazno so gledali in prednji nogi so sklopili skupaj, dvigajoč jih k nebu . . .

Pa so padli zopet na tla. S kopiti so zadeli v glavo onemoglega starčka, mladega krepkega moža in vsakogar kdor je slučajno prišel pod kopito. Zaškripale so lohanje, brizgnil je mozeg . . .

Mirno. Samo en trenutek. Že so se pojavile levo in desno po holmičkih patrolje na konjih.

"Kozaki, kozaki!"

"Joj, jaz, bog moj, kozaki!"

"Kozaki, kozaki, križani bog, prokleti . . ."

Kozaki so prenašali baterije s holmčka na hribček. Streljali so. Večinoma so šle granate previsoko, žvižgajoč čez glave bežeče armade; mnogo se jih je pripognilo k tlom, in kdor se je enkrat pripognil, ni več vstal, kajti prišel je pod voz, kopito avto ali pa pod noge močnejših soljudi . . .

Blizu pred Dąbravko se je stikalo lahko topništvo, tren, razni vožovi; dru gje hotel prehiteti drugega.

"Joj, jój, dajte, proklete duše, prokleta duša materina, daj, daj . . . naprej . . ."

"Dajte, dajte, kaj čakate!"

"Da bi-te!"

Kletev za kletvijo. Vsa ta bežeča armada je

bila kakor ena sama, črna, ogromna, utelešena kletev.

Trenutek je bil mir. Pa so se zopet pokazali kozaki z majhnimi topiči, a že veliko hujše so bile njihove strojnice. Včasih so kosile v pravi višini. Tedaj so pometle kakor kraška burja.

Mir.

Kolone so izvirale iz zemlje, kakor iz ogromnega igrišča, ko hiti vse k izhodu — vse je tiščalo na ozko cesto. Kakor da bi bil tu magnet, zbirajoč vse drobce, da jih tu stare v prah in pepel.

Zafrfotalo je po zraku.

"Fr—r—r—r—r—r—r."

In spustilo se je nizko.

Padla je — v solncu bleščeča se — stvar. Zagrmelo je žvižgajoče, da je človeku rezalo v ušesih. Za hip je brizgnil v vis plamen. Še nižje se je spustil zrakoplov in streljal s strojnico na bežeče — neborožene. Padali so ranjeni in mrtvi, da so živim in zdravim ovirali pot.

A živih ni bilo, bili so le stroji.

Bili so polni krvi v licih, kajti možgani so potrebovali prav vso kri. Srce je ni smelo imeti, ker možgani so nosili mrtva telesa, jih vlačili iz gnječe, izpod avtomobilov, izpod konjev. Vlačili so jih neusmiljeno.

(Dalje prihodnjč.)

Politično prebujenje delavstva in "tretja" stranka.

ANTON GARDEN.

V teku zadnjih osem let, od časa, ko je bil Wilson ponovno izvoljen za predsednika Združenih držav na splošno znani platformi "He will keep us out of war," je ameriško delavstvo videlo velikanske svetovne izpremembe, preko katerih ni moglo iti brez utisov. Skozi omrežje kapitalistične propagande in militaristične cenzure je videlo najsilovitejši padeč caristične Rusije potom proletarske revolucije, katera je temeljito pretresla ves kapitalistični svet; videlo je zrušitev nekdanj mogočne avstro-ogrske monarhije in militaristične Nemčije s kajzerjem vred, kateri je služil zapadnemu kapitalizmu za kamoflažo ter tako omogočil poslati milijone delavcev in kmetov na morišče. Videlo je uničenje industrialne Evrope, ki je zagazila v bedo in pomanjkanje, iz nje pa je vzklik francoski militarizem; videlo je začasno okupacijo tovarn po italijanskem proletarijatu in potem uničenje njegovih gospodarskih, političnih in strokovnih organizacij ter diktaturo fašistov.

Pred kratkem je videlo delno politično zmago angleškega delavstva in formiranje prve delavske vlade v Angliji. Nadalje ima priliko opazovati delavstvu naklonjene vlade v Mehiki, kar tudi ni brez utisa. Toliko glede vnanjih dogodkov zadnjih let, katerih učinek na mišljenje ameriškega delavstva se še ne more presoditi. Na splošno mogoče ni velik, vsaj ne po sedanjem opazovanju; bodoči zgodovinar ga bo v stanju pravilneje oceniti. Vseeno tudi našim očem ne more izginiti popolnoma izpred vida, akoravno se nahajamo sredi drvečih se globokih gospodarskih in socialnih izprememb.

Kaj pa z dogodki, kateri so se dogodili v Združenih državah v teku zadnjih let, od časa, ko je Amerika stopila v vojno? So se li ti odigrali in šli mimo ne da bi pustili sledove na mišljenju širokih plasti industrialnega delavstva in farmerjev? Ali ni Wilsonovo trubadorstvo o demokraciji pustilo niti najmanjšega psihološkega utisa na delavske mase? Nadalje, vojne furije, konskripcija, delati ali v zapor, "three-minutes-men" ter razni fakirji in dollar-a-year graftarji; moralno in faktično pripoznanje strokovnih organizacij ter splošne delavske realizacije; njih vloge v industriji; sodnijske prepovedi in splošen naval na delavske organizacije; deportacije; bankrotiranje 600.000 farmerjev . . . Dovolj naštevaj. Ali je mogoče iti delavstvu preko teh in sličnih dogodkov ne da bi pustili najmanjše sledove na njegovem mišljenju? Odgovor je: Ne!

To priča tudi splošna nezadovoljnost ter razna nova gibanja delavstva. Tudi ameriško delavstvo ni več tisto, kot je bilo pred vojno. Kljub temu še ne bo revolucije, ker ista se še ne vidi izza vogala; je še daleč proč — nevidna. Tudi ni pričakovati večjih izprememb, ne v vrstah delavstva, kakor tudi ne v kapitalističnem sistemu, kajti večje izpremembe se počasi in redko vrše, najsibo v socialnih institucijah ali v glavah delavstva. Vse eno priffaja nova orientacija med industrialno delavstvo in farmerje, orientacija, katera vznemirja političarje starih strank in reakcionarne voditelje Ameriške delavske federacije. Ta orientacija se pojavlja na političnem polju in je produkt,

"Proletarec" v Jugoslaviji.

Od raznih čitalnic v Sloveniji in tudi iz drugih krajev Jugoslavije smo že večkrat prejeli prošnje, naj jim pošiljamo "Proletarca". Ustrežemo jim po možnosti, toda vsem ne moremo, kajti lista ne moremo pošiljati brezplačno.

Par čitalnic je poslalo naročnino, toda vse ne razpolagajo z zadostnimi sredstvi. Naši naročniki bodo napravili čitalniškim društvam v Sloveniji veliko uslugo, če jim naroče "Proletarca". Lahko se vas zbere po več skupaj, vsaki prispeva nekaj, pa je naročnina plačana.

Kdor more, naj naroči "Proletarca" svojim sorodnikom. Na sedanje naročnike v Jugoslaviji smo poslali pisma in jih vprašali, kako jim "Proletarec" ugaja. Štirje so odgovorili, da so članki zelo dobri, toda eni so nekoliko preveč "zoper vero". Večina je z listom popolnoma zadovoljna. Eden nam piše, da prečita vsako izdajo "Proletarca" okoli enajst oseb. Iz Julijske krajine smo dobili pismo, v katerem nas bivši prejemniki "Proletarca" vprašujejo, ako bi se mogel dobiti kak način za pošiljanje "Proletarca" v Italijo. List smo jim morali ustaviti na zahtevo italijanske pošte, ki je sedaj pod upravo Mussolinijeve vlade. Tozadevno sporočilo nam je poslal tudi čikaški poštar Arthur C. Lueder. Njegovo pismo je bilo priobčeno v "Proletarcu".

Iz Ljubljane nam sporoča sodrug, da mu nudi "Proletarec" lepo sliko za spoznavanje življenja slovenskih izseljencev in ameriškega delavskega gibanja.

Neki naročnik iz Dolenjskega piše: "V naši hiši nas je sedem, ki vsi čitamo "Proletarca".

Sodrug, ako je v vašem rojstnem kraju čitalnica, predvsem delavska čitalnica, ali ako imate sorodnike, ki radi čitajo, naročite jim "Proletarca". Stane \$3.50 za celo leto in \$2 za pol leta.

simptom ekonomskega izkoriščanja velikih mas delavstva in farmarjev.

Politično gibanje med farmarji.

Ta orijentacija je dobila prvi zamah med farmarji v srednje zapadnih in severnih državah v okrilju Nestranskarke lige. Še predno je Amerika stopila v vojno, je ta organizacija vodila nalezljivo izobraževalno agitacijo med farmarji ter se širila s hitrostjo kužne bolezni. Trume farmarjev so se zbirale okrog njenega programa, ki je zahteval podržavljanje žitnic, mlinov in mesne industrije; neobdavčenje izboljšanj na farmarskih posestvih, pravično razredovanje (grading) žitnih pridelkov in omogočenje njih kredita po državi. Leta 1918 je organizacija dosegla svoj višek ter imela skoraj 175.000 članov. Najmogočnejša je bila v Severni Dakoti in imela državo začasno v svojih rokah. Obratovala je banke, žitnice in nekaj manjših mlinov. Njen vpliv je segal tudi v sosednje države, v katerih je izvolila nekaj poslancev v legislature. V kongresu Združenih držav se je občutil njen vpliv potom farmarskega bloka, kateri je bil in je trn v peti starogardistom in velikemu kapitalu.

Na največjo zapreko je naletela v izvajanju svojega gospodarskega programa, na zapreke, katerim ni bila kos. Bojkotirana po velekapitalu, izpostavljena spretni in umazani propagandi laži velebiznisa, je Nestranskarška liga kot organizacija pričela padati. Toda njen vpliv med farmarji Severne in Južne Dakote, Montane, Wyominga, Nebraske, Kansasa, Oklahome, Wisconsinia in Minnesote je ostal trajen. Njen vpliv je dosegel tudi industrialno delavstvo, posebno v Minnesoti.

Leta 1918 je Nestranskarška liga začela prodirati v to državo jeklarskega trusta ter organizirala farmarje v Farmarski nestranskarški ligi. Obenem se je pričelo gibati tudi minnesotsko strokovno organizirano delavstvo. Po inicijativi državne delavske federacije se je vršila meseca avgusta konvencija farmarjev in delavcev ter nominirala na republikanski listi kandidate za governerja, podgovernerja in državnega pravdnika. Pri volitvah je stranka, oziroma frakcija, prejela okrog 110.000 glasov ter uničila demokratsko stranko, nakar je ona postala druga formalna stranka.

Naslednje leto se je tudi strokovno delavstvo formalno organiziralo v ligi delavnega ljudstva. Leta 1920 sta obe organizaciji istočasno obdržavali vsaka svojo konvencijo, na katerih je prevladoval konservativni element, kf je sklenil nominirati skupne kandidate ponovno na republikanski listi. Progresivni element v ligi delavnega ljudstva je bil temu nasproten in je sklenil postaviti svoje kandidate. V obeh organizacijah je sledil notranji nesporazum, katerega rezultat je bil, da so se končno obe frakciji ponovno združili in postavili skupno kandidatno listo pod "neodvisnim" imenom. Radi notranjega nesporazuma ni nobena organizacija vodila intenzivnejše kampanje, kljub temu je bilo oddanih okrog 200.000 glasov za "neodvisno" stranko.

Ta uspeh je iznenadil farmarje in delavstvo ter uvrstil progresivni element. Neodvisna politična akcija minnesotskih farmarjev in delavcev je zadobila nov zamah. Leta 1922 je bil ponovno storjen korak za modificiranje ideje neodvisne politične akcije s takozvanim programom "balance of power", predložen konvencijam obeh strank po Townley-ju, ki je bil voditelj in duša Nestranskarke lige. Omenjeni program je bil zavržen od obeh organizacij, kateri sti nominirali

Hendrik Shipsteada za Zveznega senatorja kot Farmer-Labor kandidata, ki je bil tudi izvoljen. Ob enem je bil nominiran Magnus Johnson za governerja. Naslednje leto je bil izvoljen v senat z veliko večino in proti vsej sili stare garde.

To epohalno politično gibanje med farmarji severnega in osrednjega zapada je nadvse zanimivo in znači njih stremljenje po definitivnih in dalekosežnih ekonomskih izpremembah. Gibanje kot tako mogoče nima revolucionarnega značaja, gotovo ne v ekstremnem pomenu besede. Kljub temu je revolucionarno in nevarno sedanjemu sistemu, kar kapitalisti in njih lakaji še preradi priznajo. Radikalizem po kapitalističnem mišljenju ni toliko časa nevaren, dokler ne postaja meso in kri, to je, dokler se ne prične kristalizirati in postajati konstruktiven. Revolucionarne fraze kapitalizmu niso nevarne; nevarno mu je bolj smotreno in konstruktivno delo. In radi tega smatra nevarnim tudi to novo politično gibanje farmarjev in delavcev.

Toda samo površno opazovanje tega gibanja med farmarji še ne pokazuje njih prave slike. Njihova nezadovoljnost, katera tiči za tem gibanjem, je le rezultat in simptom njih opasnega ekonomskega stanja. Le malo je individujev, kateri rebelirajo pri polni skledi. To nam zadostno potrjuje zgodovina. Tudi sedanji val te farmarske nezadovoljnosti spada v to kategorijo. Iz poročila poljedelskega tajnika Združenih držav je razvidno, v kako žalostnem in obupnem stanju se nahaja ogromno število farmarjev, kateri se izključno ukvarjajo s pridelovanjem pšenice.

Od leta 1920 je v petnajstih poglavitnih državah, v katerih se pridelata domalega vsa pšenica, 108.000 farmarjev popolnoma bankrotiralo; 122.000 jih je oddalo svoje premoženje prostovoljno, to je, brez vsakega sodnijskega postopanja od strani bank; 375.000 farmarjev je obdržalo svoja nominalna posestva le vsled prizanesljivosti upnikov, ker se jim ni izplačalo postopati drugače. Skupaj je torej 605.000 ali 26% vseh farmarjev praktično popolnoma bankrotiralo v teku zadnjih štirih let. To je torej najglavnejša sila, katera je odgovorna za farmarsko rebeliranje proti starogardistom in njih korumpiranim strankam po srednjezapadnih in severozapadnih državah.

Politično prebujanje industrialnega delavstva.

Politični simptomi ekonomskega izkoriščanja in svetovni ter domači dogodki zadnjih let so vidni tudi med industrialnim delavstvom. Prikazni teh simptomov so bolj sporadične in v splošnem neobširne. Večje kristalizacije še ni; toda je v teku, četudi se pomika počasneje kot želimo mi. Obrisi so tukaj in postajajo jasnejši s tokom časa, z večnim izpreminjanjem družbe in njenih institucij.

Ti obrisi političnega vzdramljanja delavstva v teku povojnega časa so vidni v neštevilnih političnih gibanjih po raznih krajih in mestih širom Amerike. Kot organizirana sila, zbirajoča se okrog enotnega in definitivnega programa, ta gibanja niso prišla toliko v poštev, toda so znak nemirnosti in negativnega protestiranja proti sedanjim ekonomskim uredbam. Značilna so namreč bolj radi njih novosti med ameriškim strokovnim gibanjem. Akoravno niso popolnoma nova, ako se vzame v poštev skoraj stoletno zgodovino ameriškega delavskega gibanja, so vendar pomembna, ker značijo širšo nezadovoljnost proti sedanji zastareli politiki Ameriške delavske federacije.

(Dalje prihodnjič.)

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Aktivnosti v zapadni Pennsylvaniji.

Poroča John Terčelj.

Letošnji prvi majnik je za nami. Mnogokrat so že prorokovali, da se dogodi 1. maja v enem ali drugem kraju revolucija, kapitalistične časopisje je strašilo denarne magnate, da bodo "ob vse pravice in ob premoženje", ako ne bodo podpirali patriotičnih" strank, dnevi pa so minuli s slavnostmi in manifestacijami, zavedno delavstvo pa se je borilo naprej za svoja prava.

Kdor oznanja datume, na katere se dogodi revolucija, zavaja delavstvo. Tudi v tej deželi se ga zadnja leta mnogo zavaja. Preobrat se vrši počasi, v gotovih razmerah tudi skokoma. Ampak preobrat kot tak je stvar vzgoje v delavskih masah, stvar dozorevanja ljudstva za boljšo družbo. Razredna zavest, organizacija in sposobnost so glavni pogoji za dobitvanje zmag delavske armade v borbi proti obstoječemu družabnemu redu.

Po nekaterih krajih te države smo imeli prvomajske manifestacije na dne 1. maja, večinoma pa smo jih imeli v nedeljo 4. maja.

Soc. klub J. S. Z. v Libraryju je proslavil delavski praznik skupno s klubom W. P. Zgodaj v jutro se je zbralo delavstvo, ki se zaveda pomena svojega praznika, pred Delavskim domom, godba pa je igrala komade, ki so oznanjali s svojimi glasovi libraryski okolič, da zavedno delavstvo praznuje prvi maj. Podpisani in sod. Albin Karnišnik sva prišla že malo bolj pozno v naselbino in opazila na letakih, da se vrši ob 2. popoldne shod obeh klubov, na katerem bo govoril Chas. Novak. Shod se je pričel ob napovedani uri. Udeležba ni bila velika; zvečer, ko se je vršila prosta zabava in ples, pa je bila večja. Čul sem človeka, ki je rekel v pogovoru z drugim, kateri ga je vprašal zakaj ga ni bilo na shod, da ni prišel ker je moral iti na delo. Če bi izostal in se udeležil shoda, bi morda izgubil službo. Tako je: smo za hiter preobrat, toda delo se bojimo izgubiti.

Na shodu je govoril, kot že omenjeno, C. Novak o pomenu 1. maja in opisoval današnji položaj po svetu, politične in ekonomske zapletljaje, medsebojno hujskanje narodov in gonjo proti mongolski rasi ter obratno. Ni pa govoril o kakšni "direktni akciji". V svojem govoru je povedal v glavnem to, kar pripovedujejo socialisti že leta in leta in kar smo socialisti že leta in leta zasledovali in bomo morali še, kajti ljudje so revolucionarni samo kadar se o revoluciji govori. Predsednik shoda je po končanem govoru vprašal, ako želi še kdo govoriti. Oglasil se ni nihče in shod je bil v popolnem miru zaključen.

V nedeljo 4. maja ob 2. popoldne se je vršil shod v Canonsburgu v dvorani društva Postojnska Jama, S. N. P. J. pod avspicijo soc. kluba št. 118, J. S. Z., na katerem je nastopil sod. Paul Blanshard iz New Yorka. Sedaj se nahaja na govorniški turi po Pennsylvaniji. Blanshard je izvrsten, prepričevalen govornik. Prošlo

leto je bil v Italiji, Angliji in drugih krajih Evrope, kjer je proučeval gospodarske in politične razmere. Poročal nam je o svojih utiskih, ki jih je dobil v Evropi in pokazal nam je grehe nepremišljene taktike italijanskega delavstva in njene slabe posledice za delavsko gibanje. To je bila zelo draga šola, ki pa bo šola le tedaj, če se bo delavstvo v bodoče znalo varovati enakih napak.

Drugi govornik na canonsburškem shodu je bil Chas. Pogorelec, tajnik J. S. Z. Govoril je o organizatoričnem delu, o delavskem časopisju in aktivnostih soc. stranke. Dejal je, da je že čas, da bi se delavstvo odzvalo na apele, ki jih kličejo v organizacijo. Sramota je, da naleti tisoče in tisoče klicev naših najboljših sodrugov, ki so se žrtvovali delavskemu gibanju, na gluha ušesa. Brezbrižnost delavstva škoduje vsemu delavskemu razredu in delavstvo samo je krivo za razmere, kakršne so.

Na govornika je bilo stavljenih več vprašanj od strani par pristašev W. P., ki so prišli na shod. Naj pri tem omenim, da je bil poset shoda zelo dober. Vprašanja so bila enaka kakor povsod, kjer jih stavijo ljudje, ki so pred par leti prišli v delavsko gibanje, postali "revolucionarni" in si pričeli domišljati, da se je začelo revolucionarno gibanje šele tisti dan, ko so se mu oni pridružili. Govore o internacionalah, o katerih imajo komaj nekoliko pojma. Oni so že v tretji, kmalu bodo v četrti, mi pa seveda capljamo še zmerom v "drugi". Počasni smo, pa je! Dobili so odgovore, kakršne so zaslužili in bili so dobri odgovori. To take sitneže popari, pa mi jim ne moremo pomagati. Za izčrpanimi vprašanji in odgovori je sod. Jereb zaključil shod, ki je prinesel klubu v Canonsburgu velik moralen uspeh. Po shodu so razni udeleženci pripovedovali, da bodo pristopili v soc. klub takoj na prvi seji.

Canonsburškim sodrugom kličem: Naprej! Poti, ki bi vodila nazaj, ne smete poznati! Z dosedanji aktivnostmi ste dokazali, da se zavedate važnosti dela in da znate delati.

V pondeljek 5. maja se je vršil shod W. P. na Lawrence pod avspicijo njenega kluba iz East Canonsburga. Govoril je zopet Novak. Tudi tja smo šli v družbi C. Pogorelca, J. Jereba in Albin Karničnika. Ob 8. zvečer, ko se je imel pričeti shod, nas je bilo trideset v dvorani. Otvoril ga je Jernej Hafner. Novak je v glavnem ponovil isti govor kot ga je imel na shodu v Libraryju. Udeleženci so bili večinoma socialisti. Ni govoril proti socialistični stranki, kot govori na nekaterih shodih, dejal pa je, da bo st. paulska konferenca, ki ima ustanoviti "trejo" stranko, naredila vse, kar ni bila doslej v stanju napraviti še nobena druga stranka.

Po govoru smo ga vprašali za mnenje o konferenci unij in socialistov, ki se bo vršila v Clevelandu. Tedaj pa je pričelo deževati. Skušal nas je napraviti tako majhne, da je bilo joj.

Bil je žalosten shod z žalostnim koncem, kar naj sklicatelji pripišejo sami sebi.

Igrati vsakojake "taktike", širiti letake, v katerih se delavce zavaja s frazami in apeli na oboroženo vstajo, govoriti, da se bo s politično akcijo nove "tretje" stranke doseglo vse, na drugem mestu pa, da se s parlamentarno akcijo ne more prav ničesar doseči, vse to

dokazuje, kako zmešani so besedni "revolucionarji". Ti ljudje niso v stanju ustanoviti svojih postojank. Mogoče to tudi ni njihov glavni namen. Rujejo in hujskajo največ tam, kjer imamo mi organizacije, kjer je našo delavstvo zavedno in delavno. Razbimo socialistične utrdbe! je njih geslo. Razbili bodo sami sebe.

Zavedno delavstvo se je že naveličalo komedij, ki jih uganjajo razni Novaki, Hafnerji in Kosiči. Tudi toleranca ima svoje meje. Naši sodrugi so pokazali, da so voljni delati enotno, ne bodo pa nikomur dovolili ruvariti v naših organizacijah. Preprišali smo se, da z vami ni mogoče delati skupaj in da vam ni za skupno delo.

Tudi provokatorsko hujskanje odklanjamo. Mi ne maramo ustvarjati političnih jetnikov, da bi vaš štab s kolektami za njihovo obrambo živel in nas napadal, ko smo zanje več storili kot boste kedaj vi mogli storiti.

Naši sodrugi so trpeli in bili preganjani, ker so se v resnici borili za delavstvo, ne pa se igrali skrivnice v družbi provokatorjev Burnsovega in Daughertyjevega "justičnega" departmента. Borili smo se in se bomo za osvoboditev vsakogar, ki ga tlači in preganja kapitalistična justica, ne bomo pa nasedali na pasti, ki jih nastavlja agentje provokatorji in detektivji v službi kapitalističnih interesov. Mi hočemo, da se delavstvo bori proti kapitalizmu in za socializem, ne pa da troši svoje moči v komedijah, ki jih uganjajo kresnice, katere mislijo da so zvezde z neizčrpanim žarom.

Agitacija klubov J. S. Z. v Ohiju.

WARREN, O. — Tudi naš klub je proslavil delavski praznik 1. maj, kakor je bilo že poročano v "Proletarcu". Povsod so se zbirale množice in skupine zavednega delavstva ter manifestirale za svoje pravice, za novi družabni red, katerega hočemo ustanoviti.

Dne 3. maja sem bil v Barbertonu na koncertu in shodu soc. kluba JSZ. Sodrugi Chas. Pogorelec nam je v poljudnem govoru razložil, zakaj se moramo delavci organizirati in izobraževati. Slikal je, kako deluje sistem izkoriščanja in kako ga bo mogoče odpraviti. Priporočam zavednim delavcem, naj gredo povsod, kjer bo nastopal sod. Pogorelec, na shode, ker se bodo iz njegovih govorov mnogo naučili.

Drugi dan po shodu sem v družbi s sodrugi obiskal več barbertonskih Slovencev. Naši sodrugi v Barbertonu so zelo aktivni, dasi se imajo boriti s precej močno pobožnjaško strujo, ki se ne briga za napredek in je zadovoljna, da ima cerkev. Le dušni pastir jim ni po volji, kakor sem čul, ker ne zna "kranjsko". Če bi znal, bi se morda tudi njemu prikazal rdeč križ, kakor prejšnjemu. Povsod po Ohiju so zelo aktivni tudi Legijonarji in kluksovci. Vsi bi radi imeli prvo besedo in "polno malho". Dasi se vsi prištevajo med "edino prave" kristjane, jim je denar edini bog, vsi drugi so jim samo na jeziku.

Razpravljali smo o potrebi kooperacije klubov v naselbinah, ki so blizu druga drugi. V tem slučaju pridejo v poštev naselbine v južnovzhodnem delu države Ohio. To sodelovanje bi dosegli, ako bi tukajšnji klubi obdržavali svoje konference po vzgledu klubov v zapadni Pennsylvaniji. Priporočam jim, naj o tem razpravljajo. Dogovorili smo se, ako klubi pristanejo v ta sporazum, da se naj bi prva konferenca vršila v nedeljo 22. junija v Barbertonu. Do 8. junija naj klubi sporoče svoje sklepe v Proletarcu in Joseph Tursichu, 684 Newell St., Barberton, Ohio, ter Jacob

Kotarju, 72 Roman Ave., Warren, O. Ako bodo klubi tega okrožja za obdržavanje skupnih konferenc, bomo s pripravami zanjo nadaljevali, zato je potrebno, da čim prej razpravljate o tem nasvetu.

Rojaki delavci, združimo se v vseh naselbinah v socialističnih klubih JSZ. Prirejajmo shode in predavanja, organizirajmo konference in poskušajmo resnično sodelovati drug z drugim.

Bankirji so organizirani v svoji uniji, industrialci, trgovci in podjetniki sploh so združeni v svojih organizacijah in komorah. Vsi se zavedajo svojih interesov, samo delavstvo ne. Vsi se znajo organizirati do popolnosti, samo na delavce je treba apelirati, naj se organizirajo. Ali je treba kapitaliste pozivati, naj se pridružijo njihovim unijam? Ni jih treba, ker se zavedajo važnosti organizacije. Kadar bomo mi tako daleč, ne bo treba več apelirati, ker bo delavec vedel, kaj je njegova dolžnost.

Kar se tiče nas, je še toliko bolj važno, da se organiziramo. Gonja proti tujerodcem postaja vedno hujska. "Stoprocentarji" nas blätijo na vse načine in preišljujejo, kako nam bi orenili življenje. Ne pomislijo pa, da smo mi dali Ameriki vse kar smo prinesli s seboj. — svojo delovno silo. Amerike kakršna je ne bi bilo brez naseljencev. Zato pa smo tudi mi opravičeni zahtevati enakopravnost. Deželi nismo ničesar vzeli, ampak ji dali vse kar smo mogli. Tisoče in tisoče tujerodnih delavcev je poginilo na industrialnem bojišču. Gradili so bogastvo ameriške republike, izgubljali zdravje pri težkem delu, v povračilo pa so dobili malenkostne plače.

Socialistična Stranka bo branila naše interese. Brez organizacije bomo ničla v javnem življenju. Če nočemo biti brezpravni, če nočemo nekega dne doživeti najstrožjih zakonov proti nam, se moramo organizirati sedaj, ko je še čas.

Proti uniji denarnih magnatov moramo postaviti delavsko unijo. Kdor misli, da ni dolžan iti v organizacijo svojih bratov in se bojevati proti skupnim sovražnikom, je ali nevednež ali pa neodpustljivo brezbrizen.

Učimo in organizirajmo se!

Jacob Kotar.

Listu v podporo.

IX. Izkaz.

CHICAGO, ILL. — Angeline Tich, \$2,76; Fred A. Vider, \$2.	\$ 4.76
GIRARD, O. — John Kokosin	4.00
WHITE VALLEY, PA. — Joseph Britz, \$1.00; Valentine Laharnar, 75c; Jernej Fatur, 50c; po 25c: Jakob Gorup, Martin Raszpet, Louis Kveder	3.00
CLEVELAND, O. — August Grobasek50
HERMINIE, PA. — Thomas Kos50
BROWDER, KY. — Tony Semec30

Skupaj \$ 13.06
Prejšnji izkaz 198.71

Skupaj \$211.77

Ako čitaš Proletarca, pa spoznaš, da je dober list in te zanima, tedaj ga pokadži še tovarišu in mu ga priporoči, da bo tudi on to izvedel, kar izveš ti in se naučil, česar se učiš ti. To bo duševni dobiček zate in zanj.

O shodu in koncertu v Barbertonu, O.

BARBERTON, O. — Pripredba soc. kluba št. 232 v nedeljo 4. maja je zelo dobro uspela. Vreme nam ni bilo naklonjeno, ker je ves dan deževalo. V dvorani je bilo nad 200 ljudi, kar je pri nas velika udeležba. Na sporedu so bili govori in pevske točke, ki jih je izvajal pevski zbor Prešeren pod vodstvom sod. Bolka.

Shodu je predsedoval sod. Gaber. Prvi je nastopil sod. Pečnik s kratkim nagovorom, nakar je bil predstavljen Chas. Pogorelec, gl. tajnik JSZ., ki je v nad eno uro trajajočem govoru izvajal, zakaj je za delavstvo potrebno, da se organizira in uči. Bil je večkrat prekinjen s ploskanjem. Njegov govor je napravil na udeležence zelo dober utis. Taki shodi bi se morali vršiti pogostejše in to je bila tudi želja navzočih. Klub bo v tem oziru storil kolikor največ mogoče.

Pevski zbor "Prešeren" (odsek soc. kluba) je zapel "Marseljezo", "Slavo delu" in še neko drugo pesem. Vsa čast povedanju Bolku, ki je pripomogel k tako lepemu napredku našega pevskega zbora v teku kratkega časa, od kar smo ga ustanovili.

Ves program se je završil z najboljšim uspehom. Pripredba se je vršila v dvorani samostojnega društva Domovina. Udeležili so se jo rojaki tudi iz drugih naselbin.

Naš klub napreduje — dokaz zato niso samo naše aktivnosti, ampak tudi ugled, ki ga je dobil v naselbinah. Res, da imamo mnogo nasprotnikov, ki pa se jih ne strašimo. Mi gremo naprej preko njih, ker ne maramo stati na enem mestu in se držati starih tradicij.

Tudi tukajšnji slovenski klerikalci so imeli nedavno shod, ki je bil slabo obiskan. Oni nazadujejo, mi napredujemo, ker ne more biti drugače. — *Poročevalec.*

Agitatorji na delu.

Naročnin na Proletarca so poslali:

Chas. Pogorelec, na agitaciji v Ohiju	34
John Grile, Cleveland, O.	10
August Komar, Cleveland, O.	4
Jernej Kokelj, Irwin, Pa.	3
Joseph Tursich, Barberton, O.	3
Mike Primozich, Library, Pa.	2
Frank Klun, Chisholm, Minn.	2
Anton Zagar, Sheboygan, Wis.	2
John Pirih, Slovan, Pa.	1
Anton Zornik, Herminie, Pa.	1
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	1
Joseph Klarich, Detroit, Mich.	1

"GOLGOTA"

DRAMA V TREH DEJANJIH,

bo vprizorjena

v nedeljo dne 18. maja ob 2. popoldne
v Slovenskem narodnem domu
v Waukeganu, Ill.,

pod avspicijo kluba št. 45, J. S. Z.

Po igri ples in prosta zabava v spodnji dvorani.

Vstopnina 50c za osebo.

Pomnite: Pričetek programa točno ob 2.

Shod v Canonsburgu, Pa.

CANONSBURG, PA. — V nedeljo 4. maja se je vršil v dvorani društva Postojnska Jama, SNPJ., javen shod pod avspicijo kluba št. 118, JSZ., ki se ga je udeležilo okrog 130 ljudi. Predsedoval je sod. John Jerreb. Prvi je nastopil sod. Paul Blanshard iz New Yorka, tajnik Lige za industrialno demokracijo, drugi pa Chas. Pogorelec, tajnik J. S. Z. Po končanih govorih so Hrvatje, pristaši W. P., stavili nekaj vprašanj, ki jih ponavljajo na vseh socialističnih shodih. Mislili so, da bodo spravili govornika v zagato, potem pa jim je bilo žal, da so se oglasili. Ni dobro, če človek posluša samo en zvon in ponavlja melodije, ki jih je slišal od drugih. Tudi sod. J. Terčelj, ki je bil na shodu, jim je posvetil nekaj besed.

Naš shod v Canonsburgu je pripomogel, da se je vpliv našega kluba povečal in da smo dobili novih članov in pristašev. Bil je vseskozi uspešen.

Nekaj dni pred našim je sklicala hrvatska organizacija W. P. svoj shod, ki se ga je udeležilo 27 oseb, všteti naše sodruge.

Konferenca socialistične stranke v W. Va.

STAR CITY, W. VA. — V nedeljo 4. maja je imela socialistična stranka West Virginije konferenco, ki se je vršila v Morgantownu. Sklical jo je tajnik državne organizacije sod. Masson. Povabljeni so bili vsi člani naše stranke v tej državi, toda odzvalo se jih ni mnogo. Čudno ~~se~~ mi zdi, ker ni bilo nobenega sodruge iz Meridena od kluba JSZ. Tudi klub iz Pursglova je bil slabo zastopan, ker se je istočasno vršila seja društva S. N. P. J.

Na dnevnem redu konference smo imeli razpravo, ki naj bi dovedla do zaključkov, kakšne korake bi bilo treba zavzeti v bodočih kampanjah za pojačanje soc. stranke. Nadalje, ali naj se soc. stranka pri prihodnjih volitvah pridruži kmečki-delavski stranki in podpira skupne kandidate? Zaključeno je bilo, da se stranka pridruži v letošnji kampanji farmerski-delavski stranki in da se v tej smeri store potrebni koraki. Podrobnosti razprav na tej konferenci tu ne bom opisaval.

Dne 11. maja se je vršil na Ossage shod v kino gledališču, na katerem je bilo podano obširno poročilo o konferenci.

Ob enem vabim člane soc. kluba JSZ. na Pursglove, da se udeležijo seje v nedeljo 18. maja popoldne, na kateri nam bo tajnik socialistične stranke za W. Va. bolj natančno razložil, kako in kakšno akcijo bomo zavzeli, da se naša stranka v West Virginiji razširi in pojača. Na to sejo vabimo tudi nečlane, ker jih bo zanimala. Agitirajte, da bomo imeli čim večjo udeležbo.

Lawrence Selak.

Chas. Pogorelec na agitaciji v Ohio in Pennsylvaniji.

Sod. Charles Pogorelec, tajnik J. S. Z., se mudi na agitaciji v Ohiju in Pennsylvaniji. Ako mu bo dopuščal čas, bo obiskal tudi naselbine v West Virginiji.

Kjerkoli mogoče, aranžirajte shod, na katerem vam bo poročal sod. Pogorelec o delu, ki ga vrši J. S. Z. in socialistična stranka za interese delovnega ljudstva.

Sodelujte z njim, kajti čim več kooperacije, večji bodo uspehi!

“Kdor išče, najde”.

LAWRENCE, PA. — Dne 5. maja se je vršil v tej naselbini shod, na katerem je govoril “gromovnik” Chas. Novak. Shod je otvoril Jernej Hafner. Udeležilo se ga je trideset ljudi, med njimi precej članov JSZ. Novak se je med govorom kontroliral in ni dal duška svojemu običajnemu razpoloženju za napadanje na socialiste. Ko je nehal, je bilo stavljenih par vprašanj, nakar je fant zлил svoj žolč. Nosketi, Scheidemani in izdajalci so deževali iz njegovih ust, da je bil cel potres. Ameriška socialistična stranka je po mnenju takih oseb kriva za vse storjene in nestorjene napake nemških in drugih socialistov.

Bil je zanimiv shod. Ljudje se niso dali zmerjati, pa so rekli Novaku in Hafnerju, da je shoda konec brez da ga zaključita. In tako je bilo. C. Novak se je najprvo hlinil, ker je vedel, da ima pred seboj ljudi; ki so dalj v delavskem gibanju kot on, ki so več delali za preobrat in imajo večje izkušnje kot fantje njegovega kalibra. Toda samo malo ga je bilo treba zadeti, pa je zrohnel in se pokazal takega kot je — za navadnega hujskača in zabavljača, ki delajo delavskemu gibanju samo škodo in prav nobene koristi.

Jernejček je v “debati” dejal, da “Proletarec” ne piše drugega kot “čez” farje. Glasilo katoliških jednot “Proletarec” res še ni bil, pa tudi farovških piknikov in bazarjev ni oglašal. Jernejevo glasilo pa tega ne more trditi, ker je dobilo precej podpore od klerikalnih elementov. Sicer pa smo nekje čitali, da so socialisti napol farški ljudje, medtem ko so pristaši stranke, h kateri se prištevata junaka s shoda na Lawrenceu, absolutno proti “farjem”.

Res je škoda, da taki živi fonografi zapravljajo ljudem čas in zavajajo nevedne. Ko jih bodo spoznali kot se spozna slab denar, se bodo povrnili v stranke, h katerim so spadali predno so se prelevili v “komuniste”. V Rusiji bi bili prvi mesec izključeni, ako bi jih stranka sploh sprejela. Sicer pa jim je toliko za Rusijo kot za lanski sneg.

Dramska priredba ženskega društva št. 119, SNPJ. v Waukeganu.

WAUKEGAN, ILL. — V soboto dne 10. maja je priredilo žensko društvo št. 119, SNPJ., v Slov. narodnem domu komedijo “Velika repatica” v treh dejanjih. Udeležba je bila obilna. Po igri se je vršila plesna zabava v spodnji dvorani.

V nedeljo 18. maja bo v isti dvorani pod avspicijo soc. kluba št. 45 vprizorjena drama “Golgota” v treh dejanjih, v kateri bodo nastopili igralci dramskega odseka kluba št. 1. Tudi na to predstavo se pričakuje veliko udeležbo. — *Poročevalec.*

(Daljše poročilo o prvo imenovani igri je moralo radi pomankanja prostora izostati. Priobčeno bo v prihodnji izdaji. — Ured.)

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2:30 v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: “V organizaciji je moč.”

Kako sodijo graftarje v Rusiji.

Meseca marca je bil pred sodiščem v Moskvi Aleksander Krasnočekov, nekoč odvetnik v Chicagi, pozneje predsednik republike Daljnega vzhoda, po združenju omenjene republike s sovjetsko Rusijo pa mu je dala vlada važno pozicijo v komercialni in industrialni banki. V tej službi je pomagal svojemu bratu s posojili na nizke obresti do premoženja. Nep (nova ekonomska politika) je ustvarila tudi v Rusiji ugodne razmere za korupcijo. Graft in podkupnine niso redki slučajji. Krasnočekov ima v zgodovini revolucionarne Rusije velike zasluge. Tudi kot bankir je pokazal velike sposobnosti.

Sodišče ga je obsodilo na šest let ječe.

Dne 8. maja sta bila obsojena na smrt dva uradnika, ker sta favorizirala privatna podjetja na škodo državnih in prejemale podkupnine. Drugi, zapleteni v isti “škandal” (kakor imenujejo take reči v Washingtonu), so bili obsojeni od enega na deset let zapora.

V Zedinjenih državah smo bolj civilizirani, zato se ne zatekamo k tako drastičnim sredstvom, razun če imamo opraviti z malimi tatovi. Prominentne spoštujemo. K večjem, da jim odvezujemo za nekaj časa službe, potem pa jim damo zopet “priložnost”.

Socialistične zmage v Argentini.

Pri volitvah v argentinsko zbornico so zmagali socialistični kandidatje v Buenos Airesu z veliko večino. Izvoljenih je bilo 14 senatorjev in poslancev. V provinci Cordoba so izvolili socialisti tri poslance. Preje niso imeli nobenega. Tudi v drugih okrožjih je socialistična stranka dobila mandate. Njeni glasovi so narasli povsod, kjer je imela kandidate. V volilni boj je šla s strogo socialističnim programom.

Veselica in telovadni nastopi Slovenskega sokola Chicaga.

CHICAGO, ILL. — V soboto zvečer dne 17. maja priredi slovenski sokol Chicaga veliko veselico v Narodni dvorani na 18. cesti in So. Racine Ave. Vstopnina v predprodaji je 50c, pri vratih 75c.

Prireditve slovenskega sokola Chicaga so bile dosedaj še vselej številno obiskane. Telovadni nastopi naših članov bodo tudi sedaj zanimivi in zadovoljili občinstvo.

Priporočamo se v naklonjenost, kakor ste nam jo izkazovali doslej. Mi pa bomo skrbeli, da se boste v vseh ozirih zabavali. Torej na svidenje v soboto 17. maja v Narodni dvorani. — Član Slovenskega Sokola.

BREZ NASLOVA

Iskra.

V frančiškanskem listu sem videl sledeči naslov: "Kongress sprejel amendment o otročjem delu". Tisto novico je prevajal otročji urednik, in stavec, če je Slovenec, je tudi otročji. Sicer pa je tam okoli vse otročje.

V istem "članku" izraža frančiškanski urednik bojazen, da bodo postali otroci delomržni, če jim bo povedano delati predno dopolnijo gotovo starost. Bravo! Krščansko socialno glasilo že ve kaj piše. Tudi na delomržnost se razume — saj je v njegovem kloštru precej ljudi, ki se jim ne ljubi delati.

Če bi šli slovenski "misijonarji" v tekstilne tovarne po vzhodu ali v južne države, bi morda prenehali biti otročji pa se pridružili zagovornikom zakona, ki ima za cilj prepovedati pobožnim industrialcem izkoriščati otroke in jim ugonobljati zdravje. Priporočam vam: pojdite enkrat v kako tako tovarno, pa boste videli nekaj, kar si boste zapomnili. Mesto za otroke je šola, ne pa tovarna. Nagarali se bodo lahko pozneje v življenju.

"Jaaaa, jaz sem bil tudi otrok in sem delal od rane mladosti, pa kako težko! Stara dva sta me vedno priganjala . . ."

Jaaa, jaa, je že res, toda ker smo "krščanski socialisti," je treba tole reč glede otrok nekoliko predrugčiti. Veš, včasih ni bilo šol, samo garalo se je, če je bila božja volja, da si bil rojen v kmečki hiši. Sedaj imamo stroje, unije, enakopravnost, šole, državljsanske pravice in še mnogo lepih reči, če ne druge vsaj na papirju. Čemu naj delajo otroci v tovarnah, očetje pa tekajo od tovarne do tovarne in iščejo dela?

Vse to se mi zdi preveč otročje, zato sem tudi jaz, Bog mi odpusti greh, za odpravo otroškega dela. Bo že šola skrbela, da otroci ne postanejo delomržni. Stariši jih tudi lahko pouče in vzgoje, da bodo postali koristni člani človeške družbe.

"Edinost" pravi, da ima več naročnikov v Clevelandu kot "Proletarec" vseh skupaj, kar je vzrok, da jo clevelandski trgovci podpirajo. Tudi to je otročja trditev. Če je "Edinost" res katoliško glasilo (kar ne verjamem) in če bi imela res toliko naročnikov v Clevelandu kot Proletarec vseh skupaj (kar še manj verjamem), tedaj bi imela clevelandska fara malo bolj čeden božji hram.

Tudi "G. S." se je poskušal norčevati iz "peščice" Proletarčevih naročnikov. Tisto norčevanje in pa "članki" proti J. S. Z. se mu škodovali, da se število njegovih naročnikov resnično bliža mali peščici.

J. S. Z. ima mnogo prijateljev, ki se drže taktike "grilov". Ko jim posvetiš, se razgube v temne luknje, prav kakor ščurki. Treba bo praška in "poštupati" to zalego.

Zakaj ne odprto na dan? Kaj bi se skrivali pri poliču! Predstavite se in razkažite svoja junaštva. Ali pa se organizirajte v "Society of Cheap Politicians". Glasilo že imate, "voditelje" tudi.

Kardinal Mundelein je zadnjo nedeljo delil skoro nepretrgoma blagoslove. Nekatere pobožne ženice so postale histerične, ker jim je Bog naklonil milost videti kardinala, moški tercijalci pa so s takim navdušenjem pozdravljali njihovo eminenco, da so ohropeli. Kakih petdeset tisoč ljudi je bilo v paradi in približno milijon gledalcev. Novi kardinal je dobil lep prezent v denarju in tudi precej drugih dragih stvari. Sicer pa ga kardinalska čast mnogo stane, ker takih naslovov papež ne daje zastonj.

SLOVENSKI SOKOL CHICAGO

priredi

JAVNO TELOVADBO S PLESOM

v soboto 17. maja 1924.

v Narodni dvorani

1802 So. Racine Ave.

Vstopnina 50c.; pri vratih 75c.

Začetek ob 7. zvečer.

Program točno ob 8.

Vse Slovence in Slovenke se vabi na to zanimivo prireditev.

Društvo Slovenska Postaja

št. 16211, M. W. of A.

praznuje

DESETLETNICO SVOJEGA OBSTANKA

v nedeljo 18. maja 1924, ob 2. popoldne

v Češko-ameriški dvorani

1436 W. 18th St., Chicago, Ill.

Čenjeno občinstvo iz Chicage in okolice se uljudno vabi, da se polnoštevilno udeleže te slavnosti. Program bo zelo bogat. Vstopnice v predprodaji 50c.; pri vratih 75c. Igral bo Zacek orkester. Za lep red, dobro zabavo in uljudno postrežbo bo skrbel za to izbrani odbor. Torej na veselo svidenje dne 18. maja!

Zveza slovenskih organizacij v Chicagi.

Od časa do časa se priobčuje v listih zanimive aktivnosti Z. S. O., ki so v interesu vseh društev. Društva, katera še niso naznanila svojega pristopa v ZSO., naj to naznanijo zvezinemu tajniku, kamor naj naslove vsa naznanila in pošiljatve, ki so namenjene zvezi.

Apeliram na zastopnike včlanjenih društev, da se udeležujejo mesečnih sej, katere se vršijo vsaki drugi četrtek v mesecu v Narodni dvorani, Racine Ave. in 18. cesti. Začetek sej ob 8. zvečer v dvorani števil. 2 v tretjem nadstropju.

Rojakom, ki so se priglasili v državljansko šolo, in onim, ki se želijo pripravljati za izposlovanje državljanskih pravic, naznanjam, da se v bodoče vrši obdržavanje vaj vsaki ponedeljek zvečer ob osmi uri v dvorani S. N. P. J.

Priredbe slovenskih organizacij v Chicagu.

Slovenski Sokol. — Spomladanski nastop dne 17. maja, v Narodni dvorani na W. 18ti cesti in S. Racine.

Društvo "Zarja" — piknik, dne 15. junija v Summitu, Ill.

Zveza slov. organizacij — piknik v nedeljo dne 22. junija, v Maxovem vrtu na 22ti cesti in 61. Ct., Cicero.

"Narodni vitezi" števil. 39, S. N. P. J. — plesna veselica dne 11. oktobra v Narodni dvorani.

"Zvon" števil. 70, J. S. K. J. — vinska trgatev dne 8. novembra v Narodni dvorani.

Soc. klub števil. 1, JSZ. — Dramska predstava, dne 9. novembra v dvorani ČSPS. na 18ti cesti.

Pevski zbor "Sava" — Koncert v nedeljo dne 23. novembra v Pilsen Sokol dvorani na Ashland Ave. in 18ti cesti.

Soc. klub števil. 1, JSZ. — Dramska predstava, dne 3. januarja 1925 v dvorani ČSPS.

Soc. klub števil. 1, JSZ. — Dramska predstava, dne 1. marca 1925 v dvorani ČSPS.

Ako priredbe vašega društva še ni v gornjem seznamu, blagovolite obvestiti zvezinoga tajnika, da bo uvrščeno v prihodnjem. Ako katero društvo opazi kakšno pomoto ali pomanjkljivost, naj to naznani tajniku, da se prihodnjič popravi.

Blas Novak, tajnik,
2659 S. Springfield Avenue.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako prvo nedeljo v mesecu po seji društva Prostomislec, št. 87, SNPJ., v društveni dvorani. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — *Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.*

BLAGODEJNA MOČ HRANJENJA

Ustvarja zaupanje, neodvisnost in priliko. Mnoga velika bogastva so imela svoj začetek v skromnosti. MILJONE LJUDI HRANI — RAVNO ZA TA CILJ. Zavzemite se tudi vi tako delati in zadovoljni boste z uspehom.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ceste.
CHICAGO ILLINOIS

Naš INOZOMSKI ODDELEK Vam vedno najboljšo postreže pri pošiljanju denarja, s prevoznimi parobrodskimi listki za in iz Evrope, izdeluje razne zaprisežene izjave in druge potrebne listine.

Varna banka za vlaganje vašega denarja.

Knjige! Knjige!

Velika izbira slovenskih in angleških knjig. Prečitajte cenik knjig in si jih naročite od Proletarca.

Največja zaloga boljših književnih del.

LOUIS KVEDER

(200 Walsh Bldg.)

434 Diamond St.,
PITTSBURGH, PA.

Izdelujem pooblastila, kupne in darevalne pogodbe, testamente in vsa v notarski posei spadajoča dela.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITEZ IZ RDEČE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno		1.25
VZORI IN BOJI, črtice, vezana		1.50
ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in črtic, broširana65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana75
ZAJEDALCI (Ivan Moiek), povest, 304 strani, vezana v platno		1.75
ZA SREČO, povest, broširana45
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI Levstik), vezana		1.00
ZLATARJEVO ZLATO, (Aug. Senoa), zgodovinska povest iz XVI. stoletja, vezana		1.20
ZMOTE IN KONEC GOSPODIJNE PAVLE, (I. Zorec), broširana40
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana65
ZENINI NASE KOPENELE, (Rado Murnik), broširana30
SLOVENSKI PISATELJI:		
FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana		1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana		2.00
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, I. zv., vezan		1.75
II. zv. vezan		1.50
III. zv. vezan		1.50
IV. zv. vezan		1.25
V. zv. vezan		1.00
VI. zv. vezan		1.00
PESMI IN POEZIJE.		
BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francosčine prevel I. Hribar) vezana		1.00
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba75
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana90
POHORSKE POTI, (Janko Glaser), broširana35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana		1.20
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Mačhar), vezana		1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana65
SOLNCE IN SENCE, (Ante Debeljak), broširana50
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana25
SLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba50
TRBOVLJE (Tone Seličkar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana75
TRISTIA EX SIBERIA, (Vojislav Mole), vezana		1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana40
IGRE		
ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana50
BENESKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana75
CARLJEVA ŽENITEV-TRJEJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, broširana25
DNEVNIK, veseloigra v 2 dejanjih30
GAUDEAMUS, komedija v 4 dej.60
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana60
KASIJA, drama v 3 dejanjih75
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana75
NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana35
NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah). Igra v treh dejanjih, broširana35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana75
ROMANTICNE DUŠE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana85
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih50
SEN KRESNE NOCI, (Wm. Shakespeare), vezana75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana, 75c; vezana		1.00
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.		
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata20
ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK (Dr. J. F. Kern)		5.00
DEMOKRATIZEM IN ŽENSTVO, (Alojzija Štebi)10
GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Šarabov), vezana		1.25
JUGOSLAVIJA, (A. Melik), zemljepisni pregled		1.00
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM25
KDO UNICUJE PROIZVAJANJE V MALEM20
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)20
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Mrazec)25
KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HRVATOV IN SERBOV, (Matija Pire)40
MISELNI RAZVOJ EVROPSKEGA ČLOVEŠTVA, (Fran Drtna), vezana		2.00
MLEKARSTVO, s črticami e živonoreji s slikami75
NALEZLJIVE BOLEZNI35
NARODNOGOSPODARSKI ESBJI85
NAS JEZIK, (Dr. J. Glonar), vezana45
NAS SADAŠNJI USTAVNI POGOZAJ75
O KONSUMNIH DRUŠTVIH10
O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana40
OSNUTEK SLOV. NAR. GOSPODARSTVA50
POGLED V NOVI SVET70
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), broširana 75c, vezana		1.00
POSTREZBA BOLNIKOM, s slikami35
PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI (Ivan Robida, vezana		1.15
RASTLINSTVO NABIH ALP, (F. Seidl)95
RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Zagar)35
REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana45
SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNIČA, izdala SNPJ, 364 strani, vezana v platno		2.00
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Ozvald), broširana50
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba40
SRSKA POČETNICA, (J. T.)50
SPRETNA KUHARIČA, broširana, \$1.00, vezana		1.25
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA, E. K.), broširana50
USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike10
V NOVO DEŽELO, (E. K.) broširana25
VOLJA IN DEJANJE, (psihologična analiza)25
ŠADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM10
ZAKON BIOGENEZIJE, (J. Howard Moore, prevel I. M.)		1.50
ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec)50
ZBIRKA BUDARSKIH IN FUZINSKIH IZRAZOV, (J. Bezlaj)30
ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju, letnik 1921, broširana \$1., trdo vezana		1.50
ZDRAVJE, jan., feb., marč, april in maja izdaja letnika 1922, vsaka po10
ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec)25

ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) trije zvezki, broširani, I. zv. 85c; II. zv. 75c; III. zv. 45c. Vsi trije zvezki 541 str. 2.25

RAZNO.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR,

letnik 1916, vezan 40
letnik 1917, vezan 50
letnik 1919, vezan 50
letnik 1920, vezan 65
letnik 1921, broširan 50
letnik 1922, vezan 75
letnik 1922, broširan 50
letnik 1923, vezan 75

CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c.....
(Imame jih dvojne vrste.)

DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka) 10

KEES, revija, l. 1922, št. 9-10.. 25

KEES, revija, l. 1922, št. 11-12.. 25

KEES, kulturni mesečnik, l. 1923, št. 2-3-4 40

NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV 40

O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški) .. 10

PROLETAREC, vezani letniki, 1919, 1921 in 1922, vsaki 5.00

TRJE LABODJE, ilustrirana revija 25

ANGLEŠKE KNJIGE.

ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana .60

ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezane 5.00

ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana 1.50

BRASS CHECK, (Upton Sinclair). Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vezana 1.20

"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno 1.20

END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana..... .60

EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana 60

EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana 60

IOD AND MY NEIGHBOR, (Robert Blatchford), vezana 1.25

GOOSE-STEP, (Upton Sinclair). Studija ameriškega visokošolskega nad katerim imajo kontrolo privatni interesi, vezana . . . 2.00

GOSLINGS (Upton Sinclair), vezana 2.00

IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zed. državah, 441 strani, trda vezba 1.25

JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz čicaških klanov 1.20

JIMMIE HIGGINS, (Upton Sinclair) 1.00

KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana 60

KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajka (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba 1.20

LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana 60

LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana 60

OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani 5.00

PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Domači zdravnik, vezana 2.00

REPUBLIC OF PLATO, vezana 2.00

RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana 60

ROBERTS RULES OF ORDER, vezana 1.50

SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana 1.25

SCIENCE AND REVOLUTION, Ernest Unterman, vezana 60

SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana 60

STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana .60

THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba.. 1.75

THE CRY FOR JUSTICE, (Upton Sinclair) vezana 2.00

THE DREAM OF DEBS, (Jack London) 10

THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese 1.20

THE UNIVERSAL KINSHIP, (J. Howard Moore) 1.25

THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno 2.00

HUNDRED PER CENT (Upton Sinclair). Povest patrijota.. 1.20

VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana 60

THOUGHTS OF A FOOL, (Evelyn Gladys), vezana 1.25

Naročilom priložite poštni ali ekpresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

Vse knjige pošiljamo poštne prosto. Klubom in čitalnicam, pri vseh večjih naročilih liberalna popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC
3639 W. 26th Street,
Chicago, Ill.

Česa Islandci ne vedo in kaj vedo.

Islandija je otok v severnem Atlantiku. Ta otok najdete na evropskem zemljevidu ravno na meji arktičnega kroga in kakih 200 milj vzhodno od Greenlanda. Njegovi ognjeniki, potresi in vrelci, njegove puščave in ledena polja skoro onemogočujejo bivanje človeka na tem otoku. Čeravno je njegova površina 40,450 štirjaških milj, prebiva tam samo 90,000 ljudi. Islandci so naobraženi in inteligentni, nikoli pa niso videli vlaka ali poulične kare, niti kakega drevesa kot kvečjem kako prtilikavo drevesce v jako zavarovanem kraju. Nobenih vrtov nimajo, niti grozdja ali sadja, ampak poznajo Trinerjevo zdravilno grenko vino. Islandci živčijo v Kanadi, so se prepričali, da je Trinerjevo zdravilno grenko vino neprekosljivo zdravilo v slučajih slabega teka, zaprtja, plinov v črevih, glavobolov, slabega spanca in sličnih želodčnih neredov in zato je bilo mnogo zabojev Trinerjevega zdravilno grenkega vina poslanega v Islandijo. Vi ga lahko dobite pri vašem lekarnarju ali trgovcu z zdravili. Če pa nikdo v vaši sosesčini nima v zalogi Trinerjevega zdravilno grenkega vina, Trinerjevega linimenta (v slučajih revmatizma, nevralgije in oteklin) ali Triner-

jevega Cough Sedative (izvrstno zdravilo za prehlade), tedaj pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

Koliko članov sem pridobil zadnji mesec za socialistični klub J. S. Z.?

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvaških ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvaških rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplem priporočam.